

Restauració del còdex Ms 77

Títol: De consolació

Autor: Boeci

Projecte:

Domènec Palau

Coordinació:

Tana Andrades

Becaris:

Irene M. Rodríguez

Barcelona 26 de Febrer de 2013

MATÈRIA	Còdex	NÚM. FITXA	2013-09

AUTOR	Boeci		
TÍTOL	De Consolació		
LLOC/DATA	S. XV		
REGISTRE	Ms 77	SIGNATURA	Ms 77 (21-2-23)
DIMENSIONS	28 x 21'5 x 2,2 cm		
FULLS	122		
SUPPORT	Paper de drap		
TÈCNICA	Manuscrit		
ENQUADERNACIÓ	Pergamí		
PROCEDÈNCIA	Reserva		
DATA RESTAURACIÓ	16/09/2012 – 26/02/2013		
RESTAURAT per:	- Tana Andrades - Domènec Palau - Irene M. Rodríguez		
MATÈRIA	Còdex.	ESTAT DE CONSERVACIÓ	Dolent

1-bo, 2-regular, 3-dolent, 4-greu, 5-ruïnós

Imatges	portada	enquadrernació

DESCRIPCIÓ DE LA PEÇA

- Bloc

Arquitectura del bloc: es compon de 4 fulls de guardes d'inici, 117 de cos del llibre, 1 full darrere el llibre i 4 guardes finals. Els talls presenten mutilacions. Posteriorment es van aplicar dos ex-libris, un al foc, al tall superior (la roda de Santa Caterina) i un altre en tinta, al tall inferior conformant el nº129.

Relligadura: cosit a la grega amb cordill, 4 nervis. Trencafiles manuals confeccionades amb ànima d'albadina i fil de color vermell.

S'observen intervencions de restauracions anteriors en forma d'empelts de paper i els fulls de les guardes són diferents als del bloc, segurament degueren ser afegits durant la reenquadernació. La diferència es fa evident no només al color i textura del paper sinó també a les filigranes.

- Tintes

Les tintes són de color negre, blau, vermell i groc. S'ha de destacar la riquesa i complexitat d'algunes de les lletres capitals il·luminades i filigranades.

- Tapes

Les tapes no són les originals sinó que van ser afegides posteriorment. Es presenten muntades, d'ànima de paperot i folre de pergami; el qual té retolat el lloc amb l'autor, el títol i el número de catalogació. Les tapes quedaven subjectades al llibre gràcies a les guardes encolades i als cordills dels nervis.

- Observacions

A l'interior del lloc s'han trobat en relatiu bon estat tres fulls del diari de Barcelona (nº185-178-179) datats en juny i juliol de 1806. Són llegibles tot i estar cargolats i parcialment corcats. També s'han restaurat.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

- Suport

En un sentit ampli, es troba en bones condicions, excepte per l'atac de corc que ha afectat particularment el lloc. Per altra banda, presenta pèrdues degudes a esquinçats i mutilacions, taques d'ús, alteracions cromàtiques per pol·lució i deformacions en forma de plecs, arrugues i contraccions.

- Tintes

Les tintes es conserven bé, i no han patit cap alteració, a excepció de la tinta de l'anotació manuscrita del full d'inici previ a la portada, que s'ha oxidat, causant petites perforacions en els punts de major concentració de tinta.

- Enquadernació

Les tapes estaven desencaixades respecte del bloc, el qual presentava defoliació. Així mateix, hi havia estrips i forats de corc. Les puntes del cartró estaven gastades i xafades. El pergamí pròpiament dit presentava alguns forats de corc i estrips perimetrals, però caldria destacar sobretot la quantitat de brutícia acumulada.

CONCLUSIONS DE L'ESTAT DE CONSERVACIÓ

(justificació de la restauració)

El fet que la relligadura estiga desmuntada com a conseqüència de l'atac de corc ha causat la defoliació d'alguns quadernets. Per tant, cal restaurar el suport del llibre i refer l'enquadernació per prevenir la pèrdua dels fulls solts i protegir el bloc del llibre.

PROPOSTA DE RESTAURACIÓ

1. Neteja en sec.
2. Reintegració del suport.
3. Restauració de les tapes i enquadernació.

PROCÉS DE RESTAURACIÓ, del bloc

NETEJA	Materials
En sec S'ha dut a terme una neteja mecànica en sec dels marges del llibre (no la caixa). No s'ha fet neteja humida en el bloc per tal de preservar les tintes de color. Tan sols les guardes sense inscripcions i els fulls de diari han estat netejats per immersió en tres banys d'aigua tèbia, si bé en el cas dels fulls de diari la temperatura era superior ja que es pretenia treure l'excés de cola que tenien com a resultat d'haver format part de l'enquadernació al llibre.	Goma d'esborrar blanca marca Milan® Cubetes Aigua calenta Reemay®
DESACIDIFICACIÓ El nivell d'alcalinitat del suport era òptim, per tant no ha estat necessària cap desacidificació.	
CONSOLIDACIÓ Consolidació de les guardes amb Tylosse® amb càrrega alcalina i dels fulls de diari amb gelatina.	Tylosse®: 12gr. x 1l. d'aigua +1gr. d'hidròxid càlcic (en dissolució), paletina. Gelatina 12 gr. + 1 litre d'aigua

REINTEGRACIÓ	
Reintegració dels forats de corc per la part posterior de les pàgines, i consolidació de les zones del llom més debilitades. S'ha utilitzat Tylosse® al alcohol per evitar excessos d'humitat que puguin causar taques. Tan sols les guardes i els fulls de diari s'han reintegrat a màquina amb polpa de paper. Consolidació d'estrips i fixació de les reintegracions de les guardes i els fulls de diari que han saltat durant l'assecatge.	Japó de 16 gr., Tissue de 10 gr. (tires) Tylosse® 15gr + 0,5gr Hidròxid de Magnesi + 200cc aigua + 300cc alcohol. Reintegradora Polpa models D-I i D-II Tylosse®: 12gr. x 1l. d'aigua +1gr. d'hidròxid càlcic (en dissolució), paletina. Tissue de 10 gr. Tylosse®: 35gr. x 1l. d'aigua +1gr. d'hidròxid càlcic

PROCÉS DE RESTAURACIÓ, de l'enquadernació

NETEJA	Materials
S'ha dut a terme una neteja mecànica en sec del pergamí de l'enquadernació. Tot seguit, s'ha realitzat una neteja humida del pergamí: local en la zona del llom on hi havia inscripcions i per immersió als plans. S'ha aprofitat la humitat per retirar el paper arrugat amb que estava folrat el pergamí a la cara interna.	Goma d'esborrar blanca marca Milan. Bisturí Hisop de cotó impregnat en una barreja d'aigua, sabó i amoníac. Solució d'aigua (78%) + alcohol (20%) + glicerina (2%)
APLANAT	
S'han aplanat els cartrons de les tapes polvoritzant aigua, permetent que penetri la humitat i deixant que s'assequin en premsa. El pergamí ha estat aplanat primer amb pes progressiu, i després en premsa, canviant-se els secants constantment durant dues setmanes.	Reemay® Secants Premsa
REINTEGRACIÓ	
Els cartrons han estat reintegrats amb paper japó els forats de corc i s'han reconstruït les puntes amb empelts de cartró i paper secant encolats, s'han premsats entre Melinex. Un cop seques, s'han tallat amb cúter i s'han llimat lleugerament les arestes amb paper de vidre. També s'ha tallat i llimat el cartró per poder fer les gràcies. El pergamí ha estat reintegrat amb dues capes de japó, una enganxada amb cola mixta per darrere i l'altre amb Tylosse® reomplint la pèrdua amb paper japó per l'anvers fins aconseguir el gruix del suport.	Japó de 40 gr. Cartonet Paper secant Cola blanca amb hidròxid càlcic. Melinex® Japó de 30 gr. Cola mixta: Tylosse® i cola blanca Tylosse®: 35gr. x 1l. d'aigua +1gr. d'hidròxid càlcic

Tan sols en una de les puntes s'ha fet un empelt amb pergamí nou rebaixat. A més a més el pergamí s'ha folrat per dins amb paper de color groc, per evitar que traspassi el color gris del cartró.	Cola blanca amb hidròxid càlcic. Pergamí Cola mixta: <i>Tylosse</i>® i cola blanca amb hidròxid càlcic Paper Ingres® neutre de conservació

RELLIGADURA

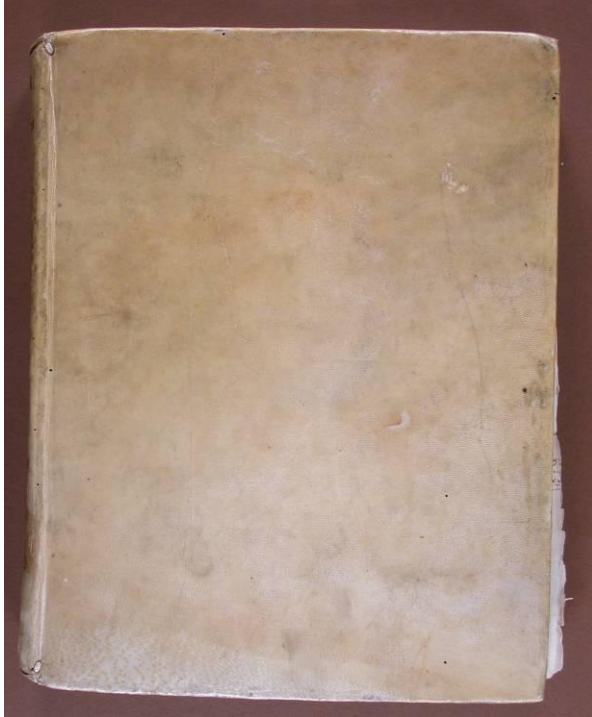
COSIT I TAPES	
S'ha capçat pel peu del llibre per tal de conservar el ex-libris del tall inferior, més visible que el superior. S'ha cosit amb tres vetes ubicades a l'altura del cosit anterior. La trencafila ha estat simple, d'un sol fil i sense bordó, i s'ha confeccionat amb ànima d'albadina i amb fil de cànem rosat tenyit amb aquarel·la. La fixació de les trencafiles s'ha reforçat enganxant un fragment de paper japó als caps del llom. Muntatge del bloc amb les tapes un cop restaurades.	Vetes de cotó Fil de lli Albadina Fil de cànem tenyit Japó de 30 gr. Cola mixta: <i>Tylosse</i>® i cola blanca amb hidròxid càlcic

PRESENTACIÓ,

FORMA DE PRESENTACIÓ	
S'ha tornat a enganxar l'etiqueta amb <i>Tylosse</i>® al cantó superior esquerre de la contratapa de davant. Amb aigua i cotó s'ha enretirat la retolació del llom que indicava el nº de manuscrit, i s'ha centrat escrivint amb una tinta. Reintegració cromàtica dels empelts de japó de les tapes i les tires d'albadina dels nuclis de les trencafiles, per tal que no foren tan blanques. Encerat de l'enquadernació, tot fent una aplicació molt superficial i poc carregada de cera i hidratants. S'ha confeccionat una funda de protecció per al llibre deixant una obertura superior per poder introduir la signatura del llibre i s'ha fet una camisa de Melinex® de protecció per als fulls de diari.	<i>Tylosse</i>®: 35gr. x 1l. d'aigua +1gr. d'hidròxid càlcic Cotó + aigua + sabó Retolador Faber Castle color sèpia de punta M. Cafè diluït en aigua + pinzell Cera Alex® nodrida amb crema hidratant Nivea® Cola blanca + Cartró de conservació + Tela d'enquadernació Melinex®.

Imatges

Imatges abans del tractament

Tapa davantera.

Llom.

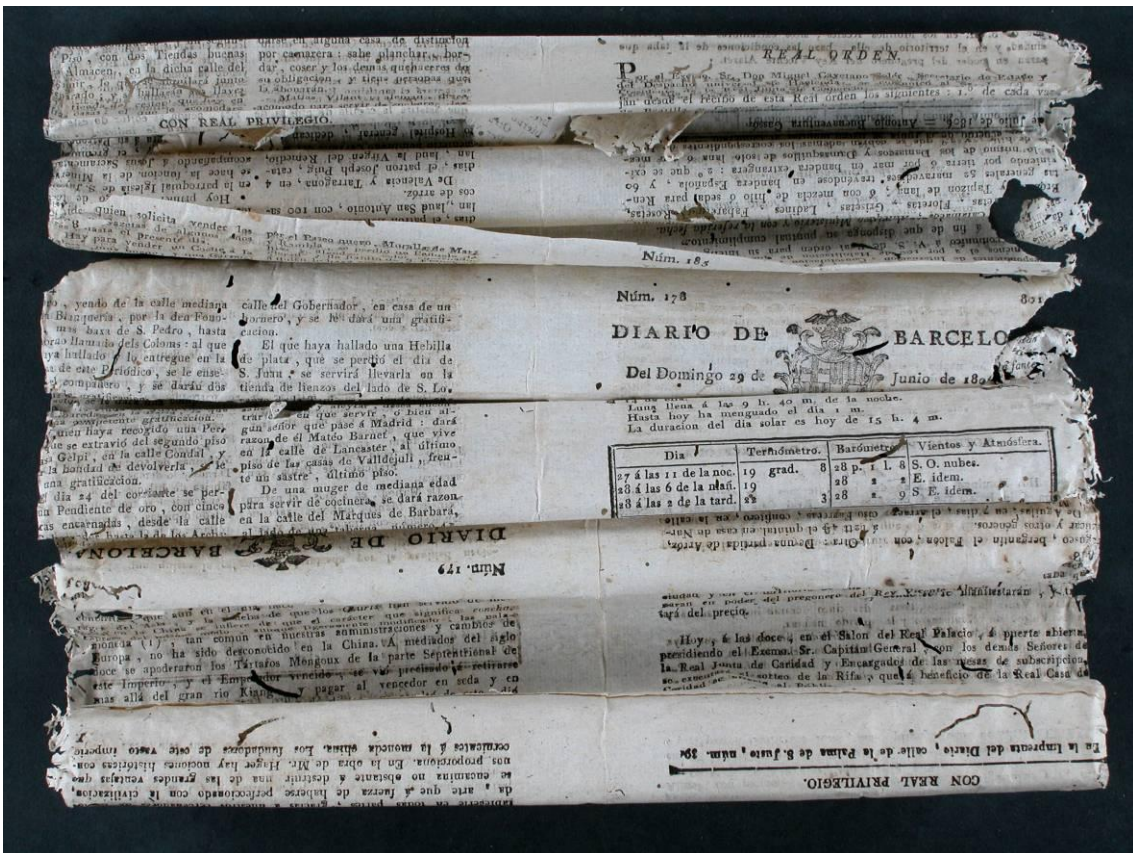
Tall inferior amb ex-libris.

Tall inferior amb ex-libris i restes de trencafila vermella.

Guarda volant i portada amb intervencions anteriors i tampó de biblioteca. S'observa defoliació i els diaris del lloç

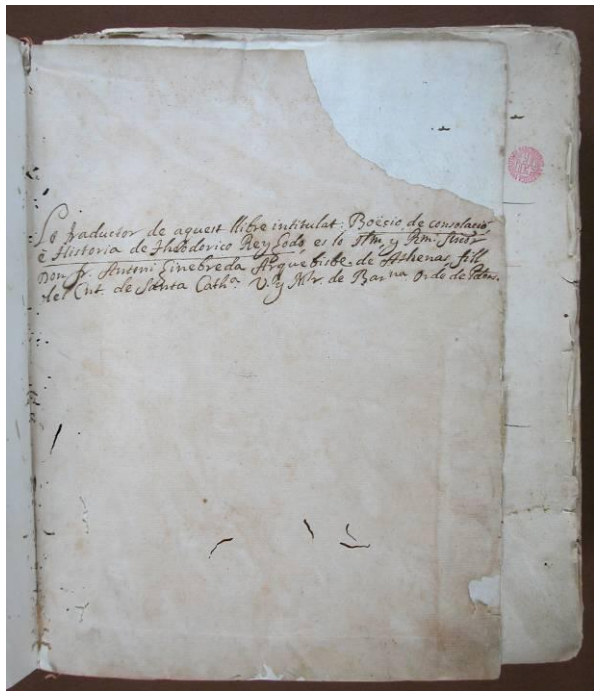

Diaris de Barcelona, extrems del lloç. Estan ondulats i corcats.

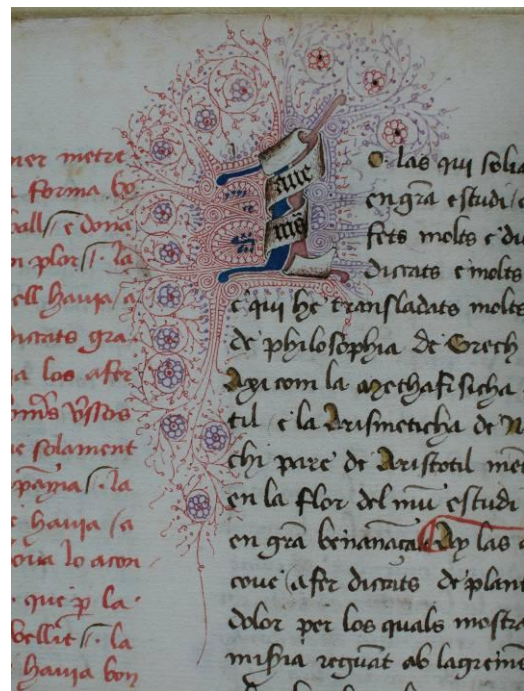

Pàgina 13 amb lletra capital il·luminada. S'observa la defoliació i l'atac de corc.

Full d'inici amb text manuscrit i reintegració prèvia.

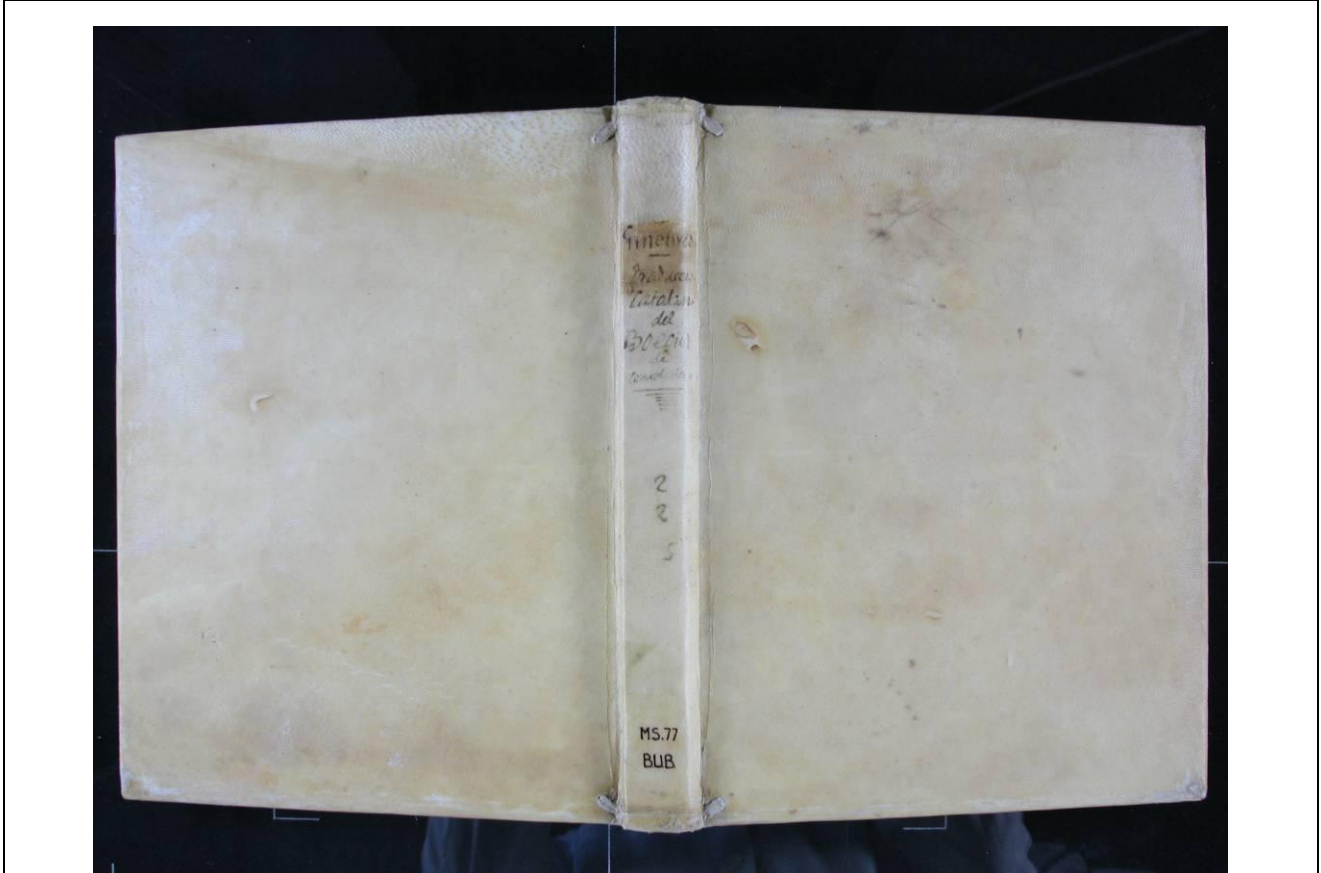

Detall de lletra il·luminada i filigranades

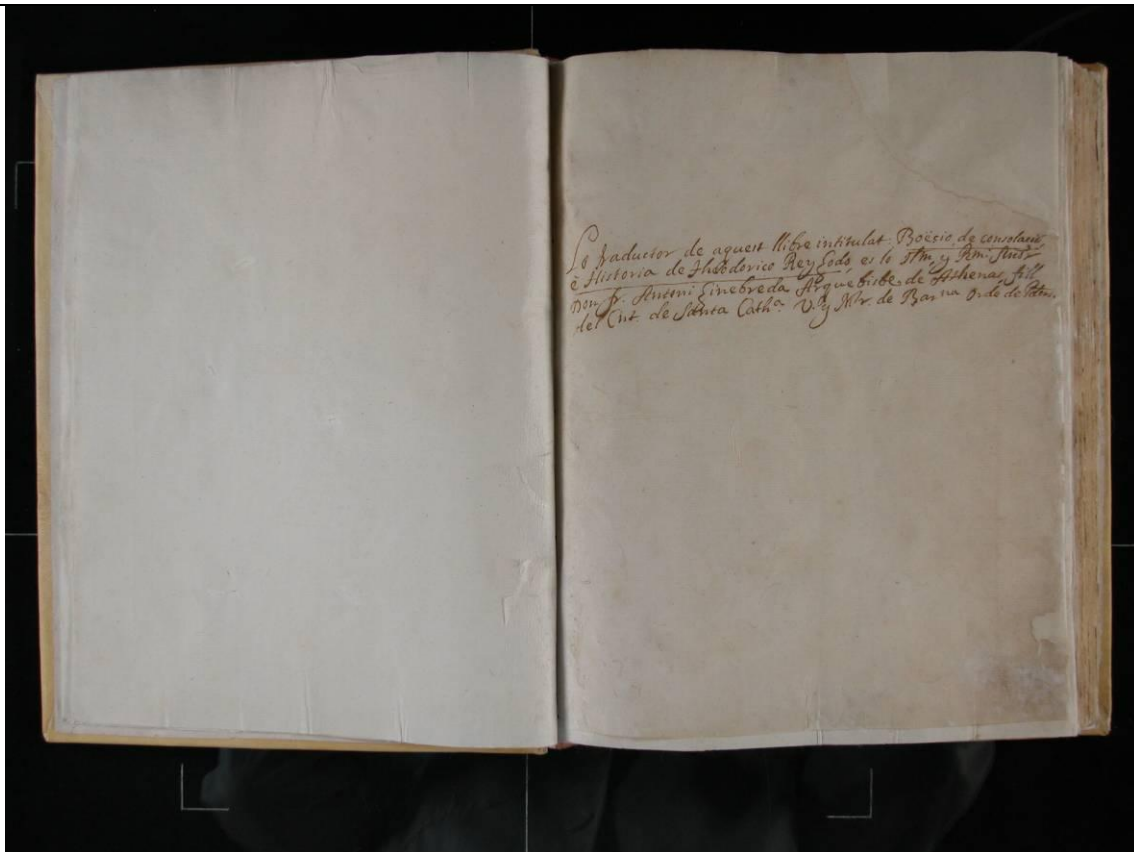
Filigranes

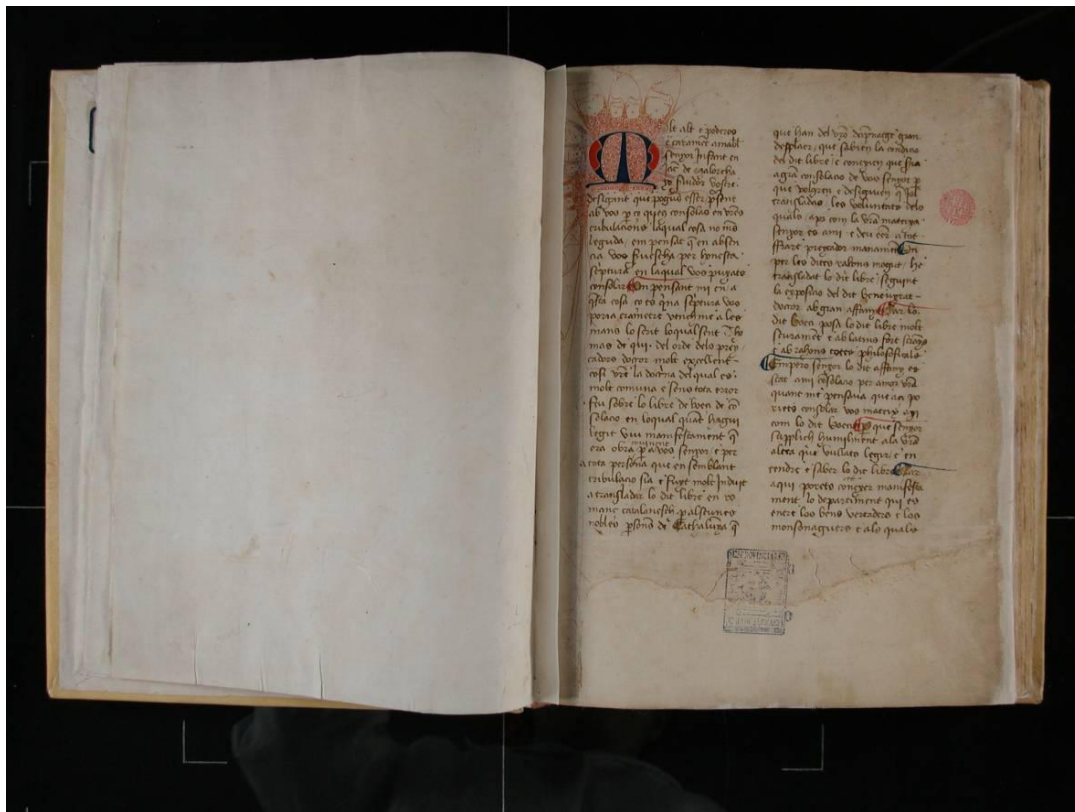
Imatges després del tractament

Tapes i llim.

Guarda i full d'inici amb anotació manuscrita.

Portada.

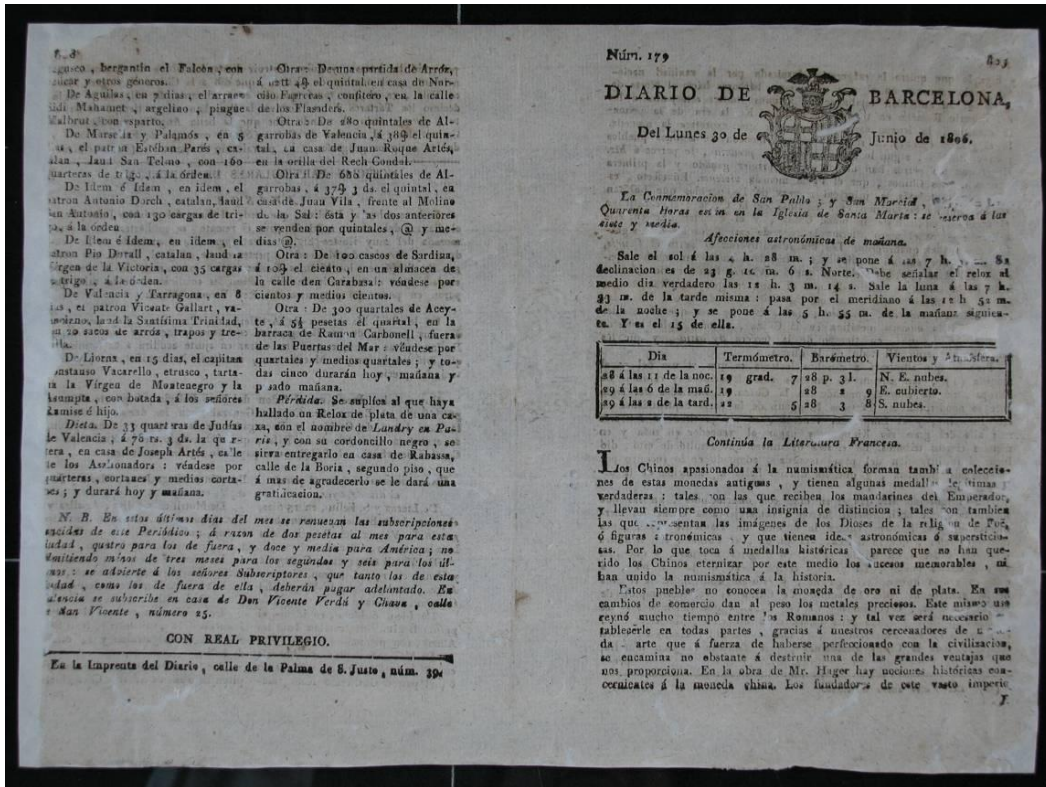

Pàgina 13.

Detall

Imatges després del tractament dels diaris de Barcelona

Full de diari restaurat.

Tots tres fulls de diari restaurats